

CINE VREA SĂ MĂNÂNCE MIEZUL TREBUIE MAI ÎNTÂI SĂ SPARGĂ COAJA

Una din cele mai importante bucurii ale tinerimii noastre rămâne, odată cu mirabila și continua democratizare a societății române, aceea că poate avea acces la domenii și instituții de vârf, în care, altfel, ar fi trebuit să aștepte acumularea unei experiențe și vârste matusalemice pentru a îndrăzni fie și să bată la porți.

Formula magică a fost găsită imediat: concursul.

Ne amintim la fiecare tură de alegeri câtă acuratețe au frazele despre împânzirea instituțiilor noastre cu specialiști, cu oameni capabili, bine pregătiți profesional. Ne chiar imaginăm cu ușurință că fiecare din noi ar putea fi un asemenea om în stare să treacă de orice concurs, pentru a ajunge repede și corect acolo unde îi este locul...

Practica însă își spune, implacabil, și aici, cuvântul. O practică încercând să îmbine eficiența cu interesul, corectitudinea cu obligațiile, simpatia cu legalitatea. Încurcăturile de acest gen nu au bălțit prea mult pe masa de lucru a întreprinzătorilor. Problema împăcării caprei și verzei a fost decodificată în stiluri din cele mai diferite. Mai întâi, strigarea pe piață: „Cine vrea să vândă marfa cu preț, să o scoată la mezat”.

În funcție de importanța și rolul mărfii, strigarea se produce în diferite trepte și la diferite niveluri. Gradele de inițiere sunt, ca întotdeauna, bine precizate, iar „cine vrea să mănânce miezul trebuie mai întâi să spargă coaja”.

În același timp, la un moment dat, concursul cu detaliile de rigoare trebuie făcut public. Află, în acest fel, mai mulți doritori decât este nevoie, ca, la urma urmei, orice concurs unde se „bate crângul să sară iepurii”.

Se organizează comisiile, probele de concurs și, în sfârșit, se ajunge și la interviu, probă eliminatorie. În câteva minute, în fața comisiei, trebuie să arăți că ești cel mai bun. Nu contează că ești emotiv sau stresat, că te doare măseaua sau că n-ai băut cafeaua de dimineață. Nu contează nici faptul că totul ți se pare o mascaradă. Aceasta e problema ta. Problema comisiei este să fie convinsă...

Informațiile tale, din care rezultă că alții se știu deja pe lista fericitorilor, nu te ajută cu nimic, după cum nu te-a ajutat nici cunoașterea teoretică a proverbului „cine unge bine/

merge bine”. Îți poți spune că ai totuși o șansă, că, probabil, unul sau doi din cei aflați înaintea ta n-au venit chiar degeaba acolo, că n-au lista aprioric bifată, și te prezinți. Sau îți spui, cel mai probabil, că, de fapt, nu folosește nimănui tot circuitul ăsta, cu finalul previzibil – și confirmat cel mai adesea – „cine umblă udișor/ mănâncă untișor”, și nu te mai prezinți.

Sigur, mai cinic dar mai cinstit ar fi să fie scoase la concurs locuri mai puține, dacă mai rămân, după ce lista aleșilor a fost completată direct, printr-un transfer sau prin simplă angajare. Fiecare are dreptul, la urma urmei, să-și aleagă echipa... atâta timp cât lucrează la o firmă privată. De ce să mai insinueze legalitatea și profesionalismul, demonstrațiile pe bază de concurs? Ei, asta-i... pentru că suntem democrați, corecți și pentru că dăm întâietate numai și numai valorilor autentice. Pentru că unul din câștigurile de care vorbeam este chiar cel despre care „v-am vorbit”...

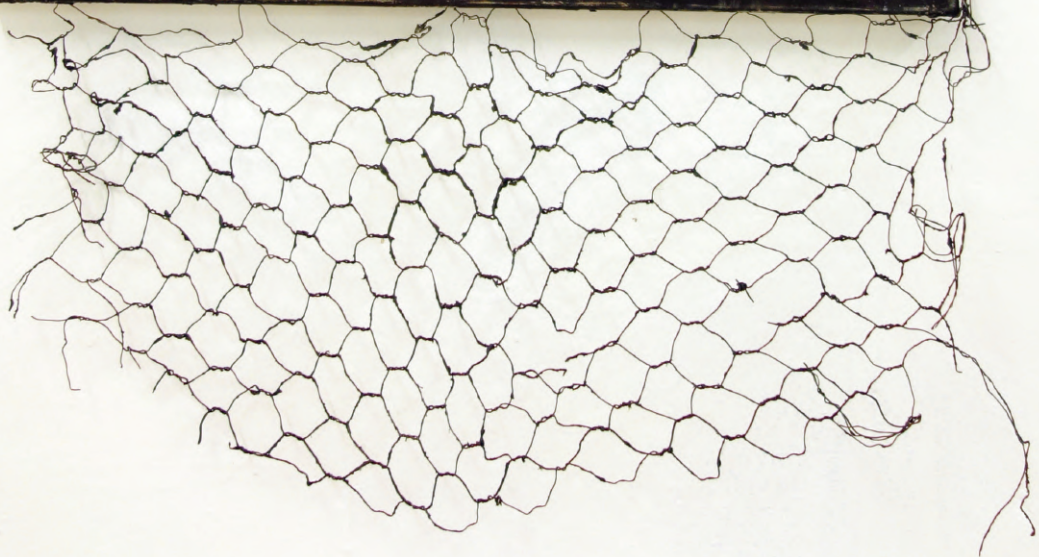
Dacă, după peripeția unui asemenea concurs, te simți și frustrat, e, de asemenea, numai și numai problema ta. Du-te... la mănăstire!?

Pentru că dacă „ai spus lumii că mortul ți-e dator/ nu ai făcut nici un spor”.

IA CE-ȚI PLACE, NUMA' NU ALEGE!

Un cuvânt recurent este „inflație”. Inevitabil într-o perioadă de criză economică, el exprimă de ani buni o stare de lucruri pe care-o resimțim cu toții, în moduri diferite. Un popor greu încercat ca al nostru trebuia să aibă la îndemână și o filozofie de rezervă: „M-am învățat cu traiul rău și trăiesc bine!”

Acestea fiind zise, spectrul râsu-plânsului devine infinit și bântuie pe unde nu te-aștepți. O formă superioară sau inferioară de a da brânci râsului, o formă de eschivă, în care esențială este comunicarea, împărtășirea hazului spre a trece peste necaz. Terapie cu efecte verificate de-a lungul timpului. În care, de multe ori, operația este reușită, iar pacientul mort. Să fie aceasta ultima redută împotriva persistenței răului, un rău ubicuu vizând cetatea de fildeş a spiritualității? Este, în orice caz, contextul în care se spun cele mai multe adevăruri neplăcute. E cana cu apă cu care se-nghite doctoria amară. Dar „marfă găță/ bani așteaptă”.

Plata negustorilor rămâne, cel mai adesea, trecerea peste încă una din zilele lumii.

„Marfa să fie bună, mușterii nu lipsesc”. Marfa autoflagelării face casele pline în gratuitatea ei. Casele, fie ele acoperite cu șipci sau țigla, uneori doar cu stuf, seamănă toate între ele. Au frigiderele goale și gurile pline. Inflație, iată un cuvânt care își schimbă și-și extinde sensul. Inflația flagelării a depășit, înainte de '89, autoflagelarea. Nu pentru toată lumea, desigur. Însă era un fenomen de masă. În prezent, bancurile politice au dispărut. Of(f)-ul e dat pe față, publicat în orice cotidian din orice colț de țară, iar bășcălia subminează până și dialogurile oamenilor de afaceri.

Bancurile politice, o specie dispărută, în ciuda faptului că, sub alte forme sau denumiri, sub alte reflectoare, nenorocirile principale – sărăcia, foamea, dezamăgirea – au trecut prin tranziție fără să-și schimbe o iotă consistența și forța; ba, uneori, „e mai scumpă căptușeala decât blana”. Sprijiniți în aceleași cârje ale „balcanismului” nostru, ne ridicăm privirea spre a urmări traseele reformelor fără fond-uri!

În inflația „hazliismului” se strecoară, exorbitant, tristețea și decepția. Nici sarcasmul nu stă prea bine, „e mai mult ață decât față”. Rezultatul e renașterea monologului în locul dialogului, ca într-o dispută a surzilor, pe teme date. Și însingurarea, acea însingurare care crește, iată, numărul emigranților, al celor duși fără întoarcere din țara asta veselă, plină de oameni triști, cum ne ziceau călătorii poposiți, ca într-un loc exotic, pe tărâmul mirific unde oamenii o dau pe cotitură și saltă hazul din pat. Din patul unde niciodată n-a dormit, ehe, și de unde zice „ia ce-ți place, numa' nu alege!”

Ar fi interesant să măsurăm cotele apelor acestui masochism sui-generis, comparativ cu alte popoare aflate, și ele, în căutarea bunăstării. Bănuiala este că deținem recordul, dar nu se știe niciodată. Ceea ce se știe este că a făcut și mămăliga explozie, că a pornit, de bine, de rău, pe-un drum, șosea cu tunel sau drum de țară, și că tovarășul de drum, umflat sau scheletic, hămesit sau sastisit, s-a arătat a fi credincios acestui stil de luptă cu vitregiile vremurilor: „i-a dat pân' l-a săturat/ și-atunci l-a făcut scăpat!”...

CU VORBA ASTA ȘI CU CINCI BANI BEI RACHIU

Un alt sondaj de opinie, efectuat în Marea Britanie, arată că englezii îi pun în primele rânduri ale mincinoșilor pe politicieni, dar și pe jurnaliști. Nu cunosc rezultatul unui asemenea sondaj și în țara noastră, dar dacă rezultatele ar fi similare, înseamnă că vom fi progresat!

Românii noștri par mai dispuși să dea crezare cel puțin mass-mediei. Care, însă, nu conținește să arate că politicienii sunt cei mai mari mincinoși. Politicienii acuză tot mai des presa că e aservită intereselor unor grupuri de forță. Fiecare trust, pe o echipă politică, la fel cum fiecare

partid denunță trustul opozanților. Sunt reguli pe care cu greu le-am acceptat, înțeles și crezut de-a lungul timpului, pentru că, în fond, pe lângă machiavelismul lor veritabil și explicabil în virtutea goanei după putere, aceste grupuri ar trebui, logic, să se anihileze reciproc.

Dacă toți ne mint, foarte bine, nu mai mergem la vot. Asta nu se va putea, însă. Sau, atâta timp cât legea permite un minim subiectiv de prezență, vor fi veșnic interesații sau membrii de partid cei care să salveze onoarea sufragiilor greu dobândite, dacă ne gândim, ca drepturi, în istoria omenirii. Deci, se votează, cum ar veni, între ei, se bârfesc, cum ar veni, între ei, în timp ce noi, clasa de mijloc, cea inexistentă, ne alegem cu aceeași pâine tot neagră, și cu celebrul circ, căci „vorbele celor mari sunt ca smochinele de dulci / iar vorbele celor mici sună ca niște nuci”.

O știre, o bombă, o dezvăluire de senzație, de pildă. De cele mai multe ori, după făsâirea din urmă, o simplă petardă vopsită strident, ca mijloc de intimidare a adversarului, de șantaj și în nici un caz de reală pedepsire a fraudelor dovedite la acesta. Un circ întreg, trist și strident, simetric, prin interesele absconse, cu decedata cenzură, mai sinistru poate în subsolurile realităților lui paralele decât bruma de necunoaștere oferită direct. Dar, în același timp, o mânășă aruncată oricui: „cu adevărul în gură/ nimeni îți dă în gură/ de-aceea trebuie și câte-o minciună”.

Dacă ne-ar da mâna să admitem că totul e un simplu spectacol, de bălci deseori, ne-am putea chiar amuza, etichetând minciuna transparentă, groasă drept glumă politică, și promisiunile drept divertisment, iar „vorba fără glume pare/ ca bucata fără sare”.

Cum însă e mereu cinic și iar cinic scenariul, deseori refuzăm să mai vizionăm piesa și să mai ascultăm oratoriile demascatoare de tot felul: „vorba-n colțuri și rotundă/ fără cercuri se înfundă”.

Important rămâne, se vede treaba, să vorbim în continuare, deși, în toți acești ani, mai mult am vorbit decât am făcut. Poate așa o să încropim și un dialog. Plăcerea noastră de a vorbi bate, se pare, toate recordurile naționale și e, într-un fel, o dovadă de vitalitate. Interesant e că, în final, cu toată oștirea de vorbe, nu ne putem face înțeleși unii de alții, concluzia generală fiind că „nu-i pasăre ca porcul/ și floare ca curechiul”.

Ar mai fi o soluție salvatoare, dincolo de vorbe și imagini: să mai privim în jur, o privire selectivă, binevoitoare, în toiul verii luminoase, peste parcuri și flori, prin ronduri de iarba și clădiri zugrăvite frumos. Să credităm tot ceea ce s-a făcut între timp, și s-a făcut bine, și apoi să admitem că am progresat, cumva, în grămada de vorbe. Frumusețea florilor rămâne, la urma urmei, isprava unor oameni mici, ca noi, din aceia ce știu să-și facă meseria.

Și tocmai atunci, prin vorbele gândului nostru, e foarte posibil să treacă simbolic, maiestuos, prin fața noastră un

măturător de stradă, curat îmbrăcat, trăgând lângă el o bicicletă pe care, din spirit practic, și-a legat cu o sârmă mătura uriașă, de măturător. Ce gând să-ți vină, decât că profesionistul nostru nu există și nu e decât, iată, o vrăjitoare ieșită din filmele la modă cu și despre vrăjitori? Ba mai mult, s-ar putea întoarce spre tine, cu mătura lui de vrăjitoare cu tot, cu mâna pe ghidonul bicicletei și ți-ar putea spune, într-o doară, năucitor: „cu vorba asta și cu cinci bani/ bei rachiu.”

ȘI IUTE ȘI BINE NU SE POATE

De-a lungul nesfârșitelor tunele prin care politichia sau pur și simplu viața lui înfrățită cu natura l-au dus pe vecinul de palier, o concluzie tot mai apăsată își pune amprenta pe vizorul prin care în zadar cercetează câmpuri de imagini optimiste. Poate părea naivă informația că ideea este una nouă, de import și ea. Pentru anumite conștiințe treze și priviri fără dioptrii, ea a stat dintotdeauna la temelia solidă a realității: „Banul e o mică roată / ce-nvârtește lumea toată”.

Te poți afla printre aceia (naivii, fraierii...?) care încă tresar la secvențele din filmele americane în care mama îi spune fiului încă necopt două lucruri: „Grow up!” și „caută-ți un job!” dacă vrei să ai bani.

Dar totul se învață rapid și deja nu mai e nevoie ca mama să spună ceva de genul ăsta odraslei, eventual îi poate spune tatălui, fratelui sau bunicului, mai târziu. Privind în jur, poți vedea fenomenul în începuturi, curs și apogeu. Mentalitatea odată acceptată, s-a și instituționalizat. Au apărut târgurile de joburi pentru studenți, o grămadă de anunțuri preferă mâna – mai exact capul – lor de lucru și majoritatea marșează, caută să obțină, pe lângă facultate, și o slujbă, sfidând faptul că: „Și iute și bine nu se poate.”

Ce se întâmplă cu ei sau cu cei care vor să-și mărească veniturile niciodată suficiente? În primul rând, ei devin mână de lucru ieftină. Statutul dublu permite multor patroni de firmă să-și facă propriile economii la buget. Desigur, intervine în discuție calitatea muncii. De cele mai multe ori, este invocată lipsa experienței, atunci când competența nu lasă loc de discuții. Târguiala e scurtă și concluzia la fel: nu-ți convine, n-ai decât!

Același lucru se întâmplă cu cei plecați la muncă peste hotare, cu celebrii căpșunari și muncitori pe șantiere. Dar și cu spărgătorii, hoții și prostituatele, care își exercită, în felul lor, calificarea, neabătuți și inflexibili la consecințele de imagine. Vie și dinamică, societatea noastră se adaptează din mers, încercând să rezolve această problemă care,

în mod ciudat, părea mai puțin stringentă pe vremea cealaltă, nu din cauză că totul era paradiziac, ci tocmai pentru că pe atunci nu se trăia, ci se supraviețuia.

Cel mai des invocată în perioada schimbării piețelor de muncă a fost, în mod insistent și vexant, lenevia. Ea, principala cauză a stagnării națiunii în tunel, pe linie secundară. Congenitală, balcanică, cinică, veche, cum o fi fost, adaptată în orice caz vremurilor, cu siguranță, pentru că: „Sarea-i bună la fiertură/ însă nu peste măsură”. Indiferentă la filozofia muncii, masa cere bucate. Până una-alta, tot omul acceptă – cu recunoștință, adeseori – posibilitatea câștigării unui ban în plus, prin muncă. Astfel, e gata să se-mpartă „Și cu turcu’ / și cu neamțu’” și cu oricine ar fi, pentru că „și hreanu’ este rău, și viermele șade în mijlocul lui și crede că loc bun ca acolo nu mai e”.

Cele mai interesante sunt așa-numitele perioade de probă, în care angajatului nu i se oferă un contract ferm, negociat, și nici un salariu corespunzător, dar i se păstrează intactă speranța că, după un timp, relațiile de muncă vor fi beton. Indiferent de calitatea muncii lui, la sfârșitul perioadei de probă se vede dat afară. Uneori pentru te miri ce înlocuitor. Prietenește, discret și empatic, i se poate reaminti proverbul cu banul și roata pe care nu l-a înțeles suficient pentru că nu a știut unde să dea șpaga. Motivele diferă și nici nu mai au importanță: Ei, și? „S-a supărat Neagu pe sat / și trei zile n-a mâncat”.

Alteori apare opțiunea, din ce în ce mai interesantă pentru cei care, cu ani în urmă, nu mai oboseau cu calificativele de leneși și, culmea, șpăgari, împărțite în stânga și-n dreapta. Opțiunea între un job care să-ți placă, dar prost plătit, și unul bine plătit, dar care nu-ți place. Opțiune, s-a auzit? Opțiune, cuvântul magic mai puternic decât elixirul, cuvântul minunat care fortifică și avântă. La vremuri noi, cuvinte noi. Dar și vechi, pentru că opțiunea plăcutului neplătit rodează și macină energii desuete cu nepăsarea inevitabilului. Cum să ajungi a îmbina plăcutul cu utilul? Câți ani să aștepti ieșirea din tunelul unde o profesie într-un domeniu mai puțin lucrativ (cultură, învățământ) să-ți asigure și banul, nu numai roata, atunci când lumea, învărtindu-se, pare să stea pe loc? Iluzie optică, din cauza vitezei cu care se decupează, publicitar, rețeta fericirii pe ecran, în câmpul vizual, chiar prin vizorul ușii dincolo de care privește vecinul obosit: „Și din coș grăunțe, și din postavă tărățe, și din făină parte, și din traistă merinde”.